

В. І. Бабич

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри олімпійського та професійного спорту Державного закладу
“Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

**ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ
ПІГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ
СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ
(ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

Анотація. В представлених наукових матеріалах схарактеризовано процесуальний аспект педагогічної технології підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я сучасних підлітків. Основна увага зосереджується на розкритті дидактичного забезпечення зазначеного вище процесу. Розкривається зміст і алгоритм застосування окремих авторських методів та прийомів навчання, які спрямовані на підвищення в студентів педагогічних спеціальностей мотивації до виховання в майбутній професійній діяльності соціально здорових підлітків, підвищення якості оволодіння студентами відповідними знаннями та уміннями в сфері вищезазначеного процесу тощо.

Ключові слова: педагогічна технологія, професійна підготовка, майбутні учителі, соціальне здоров'я, сучасні підлітки.

Останнім часом Україна переживає етап значних перетворень в політичному, економічному та соціальному відношеннях. Задає тон в зазначеному контексті спрямованість України на повноціну інтеграцію до європейського середовища (в усіх сферах функціонування країни), в тому числі й в сфері освіти. Без перебільшення, справедливо відзначити наявність на сьогодні реальних реформ в системі освіти, без яких вкрай важко уявити

процес виховання соціально здорового підростаючого покоління на новому якісному рівні. Так, у 2016-2017 навчальному році чинним Міністерством освіти і науки України зроблено перші і надзвичайно важливі кроки в напрямку формування соціально здорової особистості, що переважно характеризуються оптимізацією змісту освіти початкової школи та спрямованістю на більш повну реалізацію її виховного потенціалу. Між тим, викликає неабияке здивування реакція на такі реформи окремих батьків, а головне учителів загальноосвітніх навчальних закладів. Нажаль, таких батьків та вчителів, які звикли до „муштрування” дітей, до сьогодні залишається досить багато. Відверта та невинуватна критика (в окремих випадках навіть висміювання) наявних реформ, а також, з дозволу сказати, „роздуми” вчителів та батьків, на шпальтаті „...це все призведе до поганого рівня обізнаності дітей”, змушують замислитися. Виникає ряд риторичних запитань: „що це – відголоски старої (комуністичних часів) системи освіти, відповідно якої вчителі звикли користуватись зручною для себе системою маніпулювання мисленевих процесів дитини, загромождаючи учнів величезною копою інформації, та насаждаючи ідеологію „великих вождів” з усвідомленням необхідності безмежної покори останнім?”, „чи батькам нецікава особистість їхньої дитини, її внутрішній світ, її переживання, її реальні здібності та устремління й, нарешті, їхнє майбутнє...?”, „чому „знуцання” над їхньою дитиною через невинуватне (до недавнього часу) загромождження змістом, що пропонувався молодшим школярам для вивчення в цьому ніжному віці (врахуємо при цьому вікові особливості психічної сфери дитини) й досі здається окремим батькам більш виправданим, а ніж ті розумні зміни (доречі перевірені практикою розвинених країнах нинішнього світу), що пропонується молодшим школярам сьогодні?”

Разом з тим, на наш погляд, справедливо буде відзначити, що подібні зміни (на практиці) поки стосуються лише учнів молодшої школи, а предметом нашого дослідження є саме учні підліткового віку (учні 5-9 класів). Саме того вікового періоду дитини, коли перед нею постають безліч

спокус, а отже, загроз для стану їхнього соціального здоров'я. Вважаємо доцільно зазначити, що саму дефініцію соціального здоров'я сучасного підлітка ми розглядаємо як складну інтегровану особистісну якість, сутність якої утворюють структурні компоненти, формування яких, у свою чергу, зумовлює готовність учня до всебічної реалізації себе в суспільному житті (нинішньому та майбутньому), спроможність до взаємодії з мікро-, мезо- та макросередовищем, наявність соціальної та правової відповідальності, а також спрямованість на розкриття власного потенціалу в різних сферах соціального середовища.

Вже з самого змісту зазначеної вище дефініції стає зрозумілим, що процес виховання соціально здорові особистості підлітка є дуже складний та багатоаспектний. Саме ця обставина спонукала нас до роздумів в контексті підвищення якості процесу підготовки майбутніх учителів, які відіграють неабияку роль у формуванні соціального здоров'я сучасних підлітків. Отже, в межах даного підрозділу ми зосередимо увагу на описі педагогічної технології процесу професійної підготовки відповідних фахівців (майбутніх учителів) до формування соціального здоров'я сучасних підлітків. В науковому середовищі відомо, що на сьогодні існує безліч (більш ніж трьохсот визначень) різноманітних трактувань дефініції „педагогічна технологія”. Оскільки метою даної публікації не є здійснення аналізу цієї величезної кількості трактувань зазначеної дефініції, ми (знов наголосимо) зосередимось безпосередньо на описі власної педагогічної технології (а саме її процесуальної складової) в контексті підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я сучасних підлітків. Між тим, вважаємо було б некоректно не вказати базове визначення дефініції „педагогічна технологія”, що лягло в основу побудови педагогічної технології майбутніх учителів до формування соціального здоров'я сучасних підлітків. В даному аспекті близьким до нашого розуміння вищезгаданої дефініції є визначення педагогічної технології, яке пропонує І. Ісаєв. На думку вченого, педагогічну технологію слід розглядати як сукупність прийомів і способів цілісної діяльності

викладача, спрямованої на побудову моделі, що ґрунтується на ідеях системного підходу до педагогічної діяльності як до процесу розв'язання різноманітних педагогічних задач, що є задачами соціального управління [1]. Керуючись зазначеним визначенням педагогічної технології, в межах даної публікації ми спробуємо схарактеризувати сукупність авторських методів та прийомів навчання, розроблених нами як допоміжні (між тим як досить бажані) при підготовці майбутніх учителів до формування соціального здоров'я сучасних підлітків (враховуючи специфіку цього процесу).

Перш ніж ми спробуємо схарактеризувати запропоновані нами методи та прийоми навчання в ракурсі професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я сучасних підлітків, зауважимо, що при їх розробці ми спирались на роботи сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких О. Завалевська [2], О. Пехота [3], Т. Туркот [4], П. Фенрих [5], С. Харченко [6], П. Шевчук [5], R. Adam [7], M. Naish [8] та ін. Також на наш погляд, цілком виправдано зауважити, що ми не претендуємо на те, щоб запропоновані методи та прийоми навчання визначались як педагогічна інновація оскільки по-перше, розроблені методи і прийоми навчання нами застосовуються у практиці підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків як допоміжні, про, що згадувалось вище. В свою чергу, на наше переконання, педагогічною інновацією доцільно вважати ті нововведення які, мають значно ширший вплив на педагогічний процес, аніж додаткове застосування методів навчання. По-друге, окремі з запропонованих нами методів та прийомів навчання є сутнісно близькими до тих методів навчання (частіше інтерактивних), які нині широко використовуються в практиці підготовки студентів ВНЗ.

Для зручності, пропонуємо розгляд пропонуємих нами методів та прийомів навчання у певній послідовності, починаючи з таких, що спрямовані на формування у студентів відповідної мотивації до формування соціального здоров'я сучасних підлітків і продовжуючи тими, які спрямовані на покращення засвоєння та закріплення знань й вироблення практичних умінь, необхідних

для майбутнього педагога в зазначеному контексті, а також, що позитивно впливають на розвиток у студентів професійно важливих якостей. Зауважемо також, що в межах даної публікації ми подамо лише на окремі методи та прийоми навчання в контексті професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я сучасних підлітків.

Отже, з метою формування мотивації студентів щодо виховання в майбутній професійній діяльності соціально здорових підлітків нами було розроблено (та в рамках спецкурсу „Методика формування соціального здоров'я сучасних підлітків” впроваджено) методичний прийом умовно названий нами „**Інтелектуальна розминка з м'ячем**”. Даний методичний прийом здійснювався у вигляді гри, яка починалась з того, що викладач після розділення студентів на дві команди (підгрупи) та їх розміщення у формі кола (одна команда напроти іншої), що зображено на рисунку (див. рис. 1) повідомляв майбутнім учителям умови гри, а також обрав експертів не менше чотирьох (що обумовлювалось складністю оцінення діяльності студентів у процесі гри).

Умови гри полягали у наступному: представник однієї з команд (на рисунку гравець № 1 підгрупи „Б” мав спрямовувати м'яч у напрямку „розігруючого” протилежної команди, який розміщувався посередині кола. Важливо зауважити, що для даної гри нами підбирався спеціальний, легкий м'яч, (який повільно переміщається у просторі), що, перш за все, обумовлювалось місцем проведення гри, яке не передбачене для гри зі звичайним м'ячем, і в разі невдалої ловлі одного з гравців може спричинити небажані наслідки (наприклад, попадання м'яча у скло вікна).

Отже, спрямовуючи м'яч у бік розігруючого протилежної команди, гравець одночасно мав вимовити будь-яке слово (це можуть бути тварини, речі тощо). Розігруючий, у свою чергу, отримавши м'яч у короткий термін (2-3 секунди), мав прийняти рішення, кому саме з гравців своєї команди (на рисунку гравцеві № 7) слід віддати м'яч і, відповідно, право на стислий вислів (від 30 секунд до 2 хвилин).

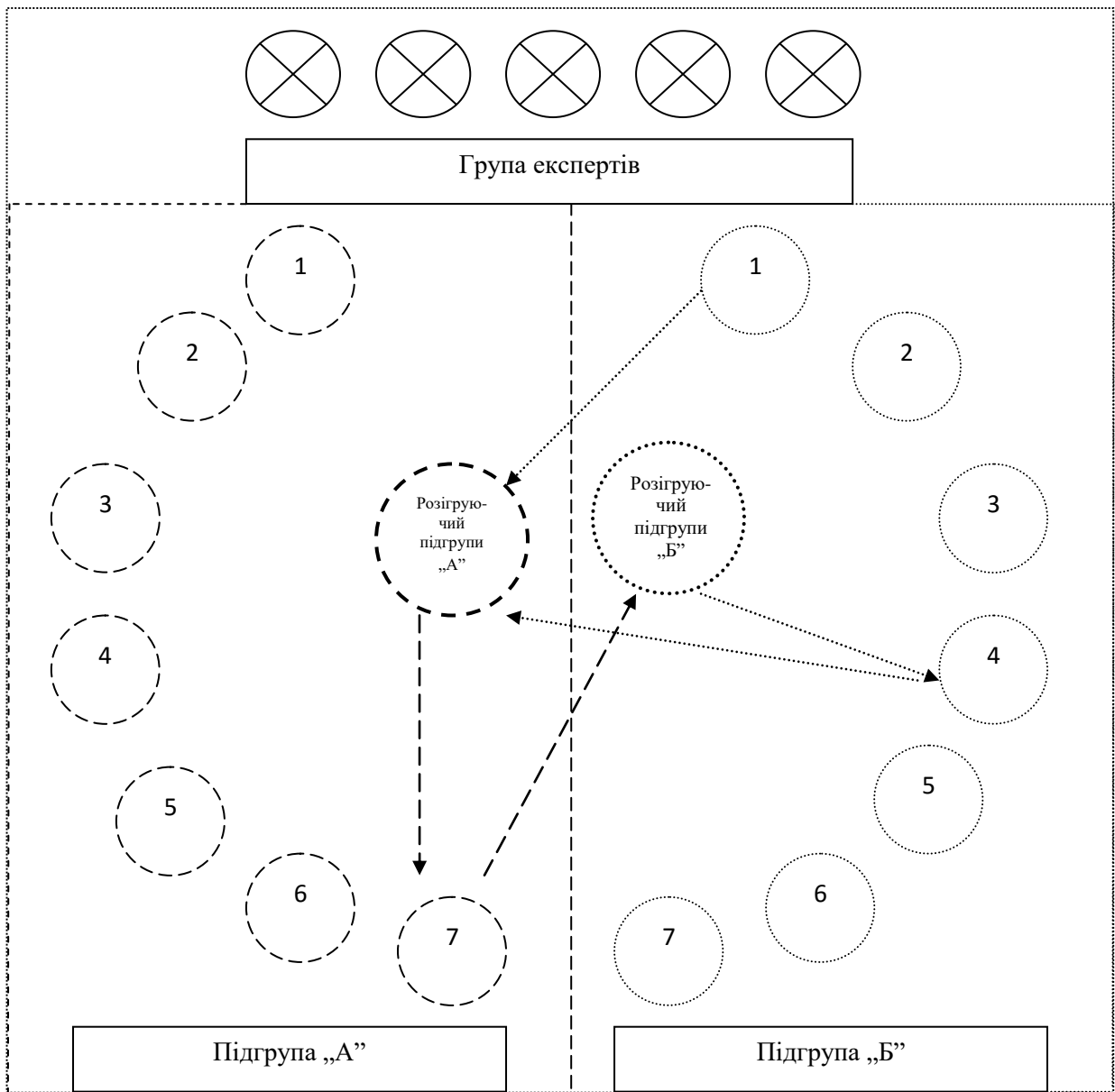

Рис. 1. Схематичне зображення організації та проведення гри „інтелектуальна розминка з м'ячем”

Важливість вибору гравця обумовлювалась тим, що, до правил гри учасник, який отримав м'яч від розігруючого своєї команди мав логічно зв'язати „слово”, вимовлене гравцем протилежної команди з проблемою формування соціального здоров'я сучасних підлітків.

Такий логічний зв'язок мав відбуватись за однією з заздалегідь оголошеними викладачем рубриками, а саме: а) актуальність проблеми формування соціального здоров'я підлітків; б) місце вчителя у вихованні

соціально здорових школярів; в) безпосередньо сам процес формування соціально здорових учнів.

У зв'язку з цим, розігруючий, швидко оцінюючи складність логічного зв'язку промовленого слова (представником протилежної команди) з проблемою соціального здоров'я мав, правильно розподіляючи сили гравців своєї команди, передати м'яч тому, хто зміг би здійснити найбільш удалий логічний зв'язок з проблемою соціального здоров'я. Такий розрахунок був вкрай важливий, оскільки кожний гравець команди (відповідно умов гри) не мав права вступати в гру двічі, поки усі представники підгрупи не зможуть узяти активну участь у ній. Між тим, сам розігруючий міг відповідати двічі, якщо в цьому виникала потреба.

Наведемо один з фрагментів гри. Гравець підгрупи „Б”, спрямовуючи м'яч до розігруючого протилежної команди промовляє слово „Сова” (що допускається відповідно зазначених вище умов гри). Промова гравця підгрупи „А”: „Сова є символом мудрості. У теперішній час кожний учитель має проявляти мудрість у вихованні сучасної молоді. Таким чином, він має мислити превентивно, попереджуючи підлітків від небажаних наслідків, що можуть виникати в умовах сучасного існування. Тобто, сучасний учитель має не тільки озброїти знаннями власного предмету, але й підготувати до взаємодії особистості в складних умовах сьогодення. Учитель має більше уваги приділяти внутрішньому світу учня, відчувати його та оберігати, виявляти схильності до гарного й розвивати їх, уберегти від поганого”.

Після цього гравець групи „А”, який мав здійснити логічний зв'язок слова з однією з зазначених вище рубрик (а саме: *місце вчителя у вихованні соціально здорових школярів*) передавав м'яч розігруючому підгрупи „Б” з промовлянням слова „ліс”. Гравець № 4 підгрупи „Б”: „Нині в Україні надзвичайно велика кількість молоді, що вживає алкоголь і наркотики. Їх численність можна навіть порівняти з кількістю дерев у лісі, які потребують уваги та допомоги. Таких дітей та підлітків не можна ігнорувати, їм потрібно

здійснювати всіляку допомогу та психологічну підтримку, перш за все, на державному рівні!” і т.д.

Отже, зазначений методичний прийом у вигляді гри, по-перше, сприяв встановленню домінанти студентів на проблемі соціального здоров'я підлітків, по-друге, впливав на розвиток у майбутніх учителів логічного мислення, по-третє, виробляв здатність швидко відповідати, виділяти головне, по-четверте, сприяв підвищенню розуміння важливості виховання соціально здорових підлітків, формуванню мотивації до здійснення зазначеного процесу у майбутній професійній діяльності, і, нарешті, по-п'яте, є таким, що готує студентів до більш складної розумової діяльності з питань формування соціального здоров'я, що передбачається на практичному занятті.

Задля закріплення студентами необхідних знань та набуття певних умінь з формування соціального здоров'я сучасних підлітків нами запропоновано метод навчання **„Імпровізація та передбачення подій”**. Даний метод складається з двох важливих складових. Перший достатньо близький за сутністю до методу розігрування ситуацій за ролями, мета якого полягає в тому, що за допомогою розігрування ситуацій виробляється визначення власного ставлення до конкретної життєвої чи виробничої ситуації, набуття досвіду поведінки в подібній ситуації шляхом виконання „ролі”, яка є близькою до реальної професійної ситуації [4, с. 335].

Отже, відповідно першої складової запропонованого методу студенти розігрують педагогічну ситуацію (а саме, індивідуальну виховну бесіду з підлітком із заздалегідь обраної проблеми). Для цього серед студентів обирається від двох до чотирьох учасників. Це залежить від кількості бажаних та інших чинників. Наприклад, у випадку двох учасників, один грає роль вчителя, інший роль підлітка. Другий варіант застосування цього методу передбачає також залучення студентів, які грають роль батьків підлітка.

Після того, як учасники визначились з ролями, вони мають обирати виховну проблему, у нашому випадку в контексті формування соціального здоров'я підлітка. Наприклад, учителям потрібно сприяти виробленню у підлітка відповідальності за власні вчинки (при наявності відповідних у „підлітка” проблем). При цьому в описанні самого „підлітка” мають зазначатись окремі його характеристики (темперамент, індивідуальні особливості тощо) та проблемність педагогічної ситуації (наприклад, підліток має схильність до безвідповідальності), обираються реальні приклади безвідповідальної поведінки, що їй вимагає необхідних індивідуальних виховних дій з боку вчителя.

Відмінність методу „Імпровізації та передбачення подій” від методу розігрування ситуацій за ролями полягає в тому, що в нашому випадку студент (який грає роль підлітка) має імпровізувати власні дії з урахуванням впливу на нього вчителя. У той час як студент (який грає роль вчителя) має імпровізувати свої виховні дії з урахуванням (можливої) поведінки учня.

Друга складова методу полягає в тому, що інші студенти, які є розподілені на макрогрупи, намагаються передбачити дії підлітка після кожного виховного прийому „вчителя”. Умови організації і проведення методу полягають у наступному: після того, як безпосередні учасники гри, які грають ролі „підлітка” та „вчителя” оголосили мікрогрупам проблему, відповідно якої буде відбуватись індивідуальна бесіда, „вчитель” намагається позитивно вплинути на „підлітка”, спрямовуючи зусилля на досягнення бажано результату. Враховуючи те, що підліток (особливо „складний підліток”) може реагувати на виховані дії „вчителя”, студенти мікрогруп намагаються передбачити дії підлітка на конкретний виховний прийом „вчителя”. Відбувається це наступним чином: після чергової промови (або виховного прийому) „вчителя” по команді викладача „час”, учасники гри припиняють дії (грати свої ролі) начебто натиснули на „паузу”. У цей час (протягом 1-2 хвилин) студенти мікрогруп записують на аркуші ті дії підлітка, які, на їх погляд, мають зараз виникнути з урахування попередньої

промови „учителя”, тобто передбачити реакцію „підлітка” на конкретний вихований прийом, спираючись при цьому на основні характеристики „підлітка”, які були заздалегідь озвучені учасниками, що грають свої ролі.

Складність для студента, який грає роль „підлітка”, полягає в тому, що зіграти (імпровізувати) його поведінку на пропоновані виховні прийоми „учителя” потрібно таким чином, щоб вони були максимально наближені до реальних дій з урахуванням особливостей вікового періоду учня („підлітка”) та основних його характеристик. Це, у свою чергу, потребує від студента не тільки прояву артистизму, розкутості, здатності до перевтілення, але й швидкого аналізу, який би дозволяв при знанні умовної характеристики „підлітка” обирати адекватні дії (реальному підлітку) на пропоновані „учителем” конкретні виховні прийоми. Такі умови є вкрай важливі, оскільки інші студенти (представники мікрогруп) також намагатимуться передбачити дії підлітка на основі знань із галузі вікової психології, власного життєвого досвіду (коли вони самі були підлітками) та елементарних спостережень за іншими підлітками.

Відповідно правил організації методу кожний виховний вплив „учителя”, після якого викладач зупиняє час, позначається цифрами (наприклад, „Дія № 1”). У свою чергу, представники мікрогрупи, записуючи на аркуші наступні дії „підлітка”, які вони намагаються передбачити, на зворотній частині аркуша ставлять номер „дії”, після чого віддають аркуш умовно названим „контролерам”, які розподіляють записи окремо по кожній мікрогрупі.

По закінченню розіграної виховної ситуації „контролери”, до завдань яких також входить фіксування реакцій „підлітка” на виховні прийоми „учителя” відповідно кожної окремої „дії”, співставляють зігране студентом із передбачуваним кожною окремою мікрогрупою, намагаючись при цьому визначити, яка мікрогрупа краще (або частіше) зуміла передбачити реакцію „підлітка” на кожний виховний прийом.

Після того, як „контролери” разом з викладачем визначили переможця, доцільно також, щоб кожна мікрогрупа здійснила аналіз дій „учителя”, виявляючи його помилки чи навпаки позитивні сторони, а також дії „підлітка” у контексті реальності зіграної студентом поведінки умовного підлітка. Такий аналіз здійснюється кожним членом групи й має бути обов’язково оцінений викладачем. Завдання методу полягає також у тому, щоб, по-перше, студенти, які спостерігали за діями учасників, на практиці зіштовхувались зі складними ситуаціями, які можуть виникати у їх реаліях майбутньої професійної діяльності, по-друге, отримали досвід аналізувати такі дії, що певним чином дозволятиме використовувати позитивні аспекти у своїй педагогічній діяльності та уникали помилок, які частіше виникають у подібних випадках.

Не зважаючи на те, що даний метод є доволі складним як для його організації викладачем, так і для самих студентів і, відповідно, має багато недоліків (про, що піде нижче), на наш погляд, він має достатньо високу практичну цінність. Це пояснюємо, по-перше, тим, що студенти намагаючись передбачити реакцію підлітка на виховні прийоми „учителя” відповідно конкретної ситуації, потрапляють в такі умови, які вимагають від них глибокого занурення у конкретну виховну ситуацію, по-друге, отримують певний досвід у контексті побудови індивідуальних виховних бесід (максимально наближених до реальних). До *переваг методу*, на наш погляд, також належить те, що майбутні учителі навчаються будувати свої виховні прийоми, уникаючи при цьому небажаних реакцій підлітка, які у свою чергу можуть негативно впливати на результати виховної бесіди. Таким чином, враховуючи вищезазначене, даний метод при його вдалому застосуванні та відповідній мотивації студентів здатний також сприяти розкриттю в студентів схильностей до імпровізованих та артистичних дій.

Пропонований метод, на нашу думку, є більш зручним у контексті підготовки майбутніх учителів до вихованої роботи саме з учнями

підліткового віку, який відрізняється суттєвими відмінностями та особливостями порівняно зі школярами інших вікових періодів.

Разом з тим, досвід переконує в існуванні численних *недоліків* пропонованого методу. До них можна віднести наступні: а) не завжди у академічній групі виявляються студенти, готові до розігрування ситуацій за ролями з імпровізацією дій та реакцій в залежності від обраної ролі (найбільш вдало імпровізувати та проявляти артистизм удається студентам, які задіяні у самодіяльності тобто КВК, виступах на сцені, а також з темпераментом переважно сангвініка та холерика); б) на один і той же виховний прийом кожний конкретний підліток може по-різному реагувати, тому зіграна студентом роль „підлітка” може суттєво відрізнитись від реакції на цей же виховний прийом справжнього підлітка, що, певним чином, ускладнює можливість передбачення реакції „підлітка”, роль якого грає студент; в) розігрування виховних ситуацій, а також їх подальший аналіз займає чимало часу.

Не зважаючи на те, що даний метод певним чином нагадує інші інтерактивні методи, серед яких рольові ігри, моделювання життєвих ситуацій та інші, на наш погляд, його також можна розглядати як самостійний метод, оскільки основна його мета полягає у виробленні в майбутніх учителів уміння передбачати дії (реакцію) підлітка на виховні прийоми, що певним чином дозволить уникати вчителю небажаних помилок у педагогічній діяльності. Крім того, запропонований метод сприяє підготовці студента педагогічної спеціальності до індивідуальних виховних дій з підлітком у контексті формування в нього соціального здоров'я в умовах непередбачуваності дій та реакцій підлітка, що, у свою чергу, наближує студентів до реальних умов їх майбутньої професійної діяльності.

Відмінність методу навчання імпровізації від близьких до нього методів полягає також у тому, що, по-перше, дії студентів, які грають роль „учителя” та „підлітка”, в окремих випадках „батька” та „матір” не засновані на попередньо написаному сценарії, а вибудовуються виключно на імпровізації

учасників педагогічної ситуації, по-друге, студенти можуть самі обирати проблему (в контексті виховання соціально здорового підлітка).

З метою покращення рівня знань з виховання соціального здоров'я підлітків, а також (частково) розвитку професійно важливих якостей нами було розроблено методичний прийом „**Врятуй товариша**”, який відрізняється від вищезазначених методів та прийомів навчання тим, що він хоча й передбачає набуття студентами необхідних знань, між тим, по різному впливає на них, оскільки розрахований на взаємодію в процесі практичного заняття студентів, які не підготувались до практичного заняття і навпаки (майбутніх учителів, які є підготовлені до заняття).

Розробка зазначеного методичного прийому обумовлена специфікою сучасного часу, вона полягає в тому, що нині у ряді причин (серед яких суміщення окремими студентами праці з навчанням на денному відділенні у зв'язку з необхідністю здійснення оплати за навчання у ВНЗ) не всі студенти виявляються підготовленими до того чи іншого практичного заняття, тобто значна частина студентів не володіють матеріалом, що пропонувався їм на лекціях чи потрібно було набути у процесі самостійної роботи. У зв'язку з цим лише окрема частина студентів має можливість повноцінно працювати на практичному (або семінарському) занятті. Таким чином, нами було запропоновано методичний прийом, що полягає у взаємодії на занятті студентів, які є підготовленими до нього, та студентів, у яких з різних причин така готовність відсутня.

Суть методичного прийому полягає у наступному: перш за все, викладач, виявляє студентів, які є непідготовленими до заняття (наприклад, викладач просить повідомити про це студентів та коректно з'ясувати причину їх непідготовленості до заняття). Після цього викладач просить студентів, які підготувались до заняття, розміститись таким чином, щоб підготовлений студент опинився за однією партою з непідготовленим студентом. У разі, якщо студентів, підготовлених до заняття, виявилось більше, розподіляється по два студента до одного непідготовленого відповідно.

Таким же чином розподіляються студенти у разі більшої кількості непідготовлених (тобто один підготовлений студент допомагає двом студентам, які не володіють необхідним навчальним матеріалом).

Складність методичного прийому полягає в тому, що студентам потрібно надати необхідний (мінімальний) об'єм навчальної інформації за різний проміжок часу (найменше – за 10-15 хв.). Саме ця обставина вимагає від тих та других студентів працювати в дуже високому темпі й відповідно підвищеному тонусі нервової системи. Особливе навантаження лягає на студента, що намагається передати найважливіші аспекти вивченої проблеми іншому студенту. У зв'язку з цим, майбутньому вчителю потрібно швидко виявити найважливіше з вивченого матеріалу, систематизувати його, і стисло донести до іншого студента, а також підібрати найбільш доцільні в зазначених (екстремальних) умовах прийоми задля досягнення бажаного результату. Складність методичного прийому для студента, який отримує навчальну інформацію, полягає у швидкому запам'ятовуванні та обробці отриманої інформації (що є цілком можливим у зв'язку з мобілізацією нервових процесів та високою мотивацією, оскільки таким шляхом у студентів з'являються можливості отримати бажані, хоча й не такі високі, бали).

Украй важливим при застосуванні даного методичного прийому є забезпечення об'єктивного оцінювання викладачем дій однієї та іншої категорії студентів. Так, студентів, які отримували інформацію, оцінює безпосередньо викладач. Оцінка ж студентів, які надавали допомогу своїм товаришам, оцінюється (у сукупності) викладачем та студентом, який отримував інформацію. На наш погляд, такий підхід до оцінювання є принципово важливим при застосуванні зазначеного методичного прийому, оскільки, по-перше, студент, який отримував допомогу максимально включається у заняття й намагається проаналізувати (методичні) прийоми, застосовані його товаришем, відношення до нього як особистості тощо. Крім того, важливим аспектом тут також виступає людський фактор (тобто ступінь

вдячності чи навпаки). Частіше при оцінюванні свого товариша оцінка може завищуватись у зв'язку із вдячністю до студента, який надавав допомогу. Саме тому, викладач має співвідносити результат (тобто ступінь освоєння відповідних знань) та оцінкою, яку аргументовано пропонує студент, котрому надавалась допомога.

Разом з тим, викладач має звертати увагу й на особливості взаємовідносин між студентами та їх видозміненням в процесі застосування такого прийому. Враховуючи специфіку нашої проблеми, а саме підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я підлітків, де вкрай важливе значення у зазначеному процесі відіграє встановлення позитивних взаємовідносин між учнями, викладач, у разі наявності позитивного результату в зазначеному аспекті (на прикладі самих студентів) має можливість запропонувати застосування такого методичного прийому майбутнім учителям у їх майбутній професійній діяльності.

До *позитивних сторін* методичного прийому відносимо наступні: по-перше, встановлення та закріплення дружніх (або взагалі добрих стосунків); по-друге, вироблення в майбутніх педагогів відповідальності за інших, прагнення надати їм допомогу та відчуття значущість цього процесу для них самих (тих, хто надає допомогу); по-третє, за допомогою такого методичного прийому студенти, які навчають, ще краще засвоюють навчальний матеріал та отримують мінімальний (можливо, початковий досвід) стосовно навчання іншого, що безумовно є вкрай значущим для майбутньої професійної діяльності; по-четверте, в екстрених умовах (тобто в умовах обмеженості часу та невідповідності саме до навчання іншого) студент має швидко систематизувати матеріал, яким він володіє, та обирати найбільш доцільні у зазначеному контексті прийоми, що, на нашу думку, також сприятиме підготовці студентів до швидкого перебудовування студентів у майбутній професійній діяльності; по-п'яте, за допомогою зазначеного методичного прийому залучаються до роботи майже сто відсотків студентів, чого досягти практично дуже важко при неготовності

значної кількості студентів до заняття без використання пропонованого нами прийому або інших подібних прийомів; по-шосте, за допомогою цього методичного прийому другу половину заняття студенти мають майже однакові можливості стосовно засвоєння наступного матеріалу на практичному (семінарському) занятті; по-сьоме, розуміння викладачем проблем студентів (які не підготувались до заняття) викликатиме в них позитивне відношення як до викладача, так і до предмету відповідно.

Негативними проявами методичного прийому є по-перше, втрата певного часу на виявлення студентів неготових до заняття, а також їх розміщення (відповідно до зазначеного вище), по-друге, втрата часу на навчання та виявлення рівня освоєння необхідного мінімуму знань з вивченої проблеми, що у свою чергу зменшує кількість часу на виконання поставлених завдань викладачем щодо відповідного практичного заняття, по-третє, зазначений методичний прийом не може претендувати на постійне (чи навіть часте) його застосування в однієї групі, оскільки в даному випадку він втрачає свою цінність, що ґрунтується на пристосуванні до нього тієї частини студентів, які не готуються до занять без поважних на те причин (що, нажаль, є властивим менталітету українських студентів). До таких студентів потрібно застосовувати інші методи та прийоми навчання, що мають бути спрямовані передусім на підвищення в них мотивації до навчання взагалі.

Таким чином, даний методичний прийом бажано застосовувати тільки при вивченні тих тем (з того чи іншого предмету), які є вкрай важливими для майбутньої професійної діяльності. У нашому випадку, враховуючи специфіку проблеми підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я підлітків це можуть бути такі теми чи питання, як: сутність поняття „соціальне здоров'я особистості” при вивченні предмету „Валеологія”; надання першої допомоги постраждалому при вивченні предмету „Безпека життєдіяльності”; вивчення найбільш доцільних

інтерактивних методів навчання у формуванні соціального здоров'я підлітків при вивченні дисципліни „Методика викладання предмету за фахом” і т.д.

Зазначений методичний прийом доцільно також застосовувати в тому випадку, якщо кількість непідготовлених студентів є достатньо високою й приблизно відповідає кількості підготовлених студентів до заняття. У разі відсутності подібного співвідношення даний метод недоцільно застосовувати у зв'язку із затратою великої кількості часу на його організацію.

Доцільним є також застосування даного методичного прийому з умовою до студентів, яким надається допомога підготуватись до наступного заняття таким чином, щоб вже вони надавали допомогу іншим студентам. Таким чином, вони по-перше, також отримуватимуть досвід передання знань іншому, по-друге, зможуть відчутти позитивні відчуття від надання допомоги одному зі своїх товаришів.

Отже, запропонований методичний прийом по-різному впливає на тих та інших студентів, а саме сприяє оволодінню знаннями студентами, які виявились неготовими до практичного заняття, та закріпленню знаннями й оволодінню необхідними практичними вміннями (з передачі цих знань) іншими студентами. Крім того, на наш погляд, доцільно зауважити, що зазначений методичний прийом позитивно впливає на розвиток особистісних якостей майбутніх учителів.

Останнім часом у науковому просторі з'являється все більше прибічників залучення студентів до наукових пошуків протягом усього періоду навчання у ВНЗ, починаючи з першого курсу. Переконані, що такі тенденції є цілком виправданими. І хоча зрозуміло, що далеко не всі майбутні вчителі стануть у майбутньому вченими (науковцями), отримані у ВНЗ основи наукових знань дозволять їм на більш високому творчому рівні здійснювати процес виховання сучасної молоді, зокрема, формування соціального здоров'я підлітків, оскільки в цьому випадку вчитель не тільки сліпо викладатиме передбачену навчальними програмами навчальну інформацію, але здійснюватиме навчально-виховний процес крізь призму

аналізу, прогнозування, визначення доцільності пропонування нових підходів тощо.

У зв'язку з вищезазначеним у процес підготовки майбутніх педагогів, у рамках предмету „Вступ до фаху” було впроваджено розроблений нами методичний прийом **„Інтелектуальна колова підготовка”**. Метою даного методичного прийому було, по-перше, навчити студентів готуватись до наукових доповідей з питань соціального здоров'я, по-друге, за рахунок отримання нових відомостей підвищити цікавість до проблеми соціального здоров'я підлітків у цілому, і, по-третє, сприяти умінню колективних дій у своїй мікрогрупі, що також, на наш погляд, було важливо, враховуючи те, що студенти навчались на першому курсі й ще не мали нагоди тісно співпрацювати один з одним.

Отже, підготовка доповіді перед аудиторією з питання формування соціального здоров'я підлітка відбувалась у дещо незвичних для студентів умовах. Так, студенти поділялись на дві команди (мікрогрупи). Після чого кожна мікрогрупа, почувши від викладача умови проведення інтелектуальної колової підготовки, розташовувалась у формі кола на спеціально підготовлених викладачем місцях, кожне з яких помічалось табличкою з таким написом: „Станція № 1”, „Станція № 2” і т.д., що зображено на рисунку (див. рис. 2).

Кожна зі станцій мала своє важливе значення у підготовці двох-трьох студентів від мікрогрупи, делегованих для доповіді перед аудиторією. Так, наприклад, на станції № 1 „Словник” розміщувався студент, біля якого були заздалегідь підготовлені словники з психології, валеології, педагогіки, культурології, медицини тощо. Враховуючи те, що студенти від кожної команди повинні були підготувати у стислі строки (15-20 хв.) доповідь за обраною викладачем темою (що стосуються одного з важливих аспектів соціального здоров'я підлітків) на кожній станції (за якою розміщувалось по одному зі студентів мікрогрупи), майбутні учителі виконували роль

помічника у підготовці делегованого студента до доповіді, таким чином, самі брали активну участь у зазначеному процесі.

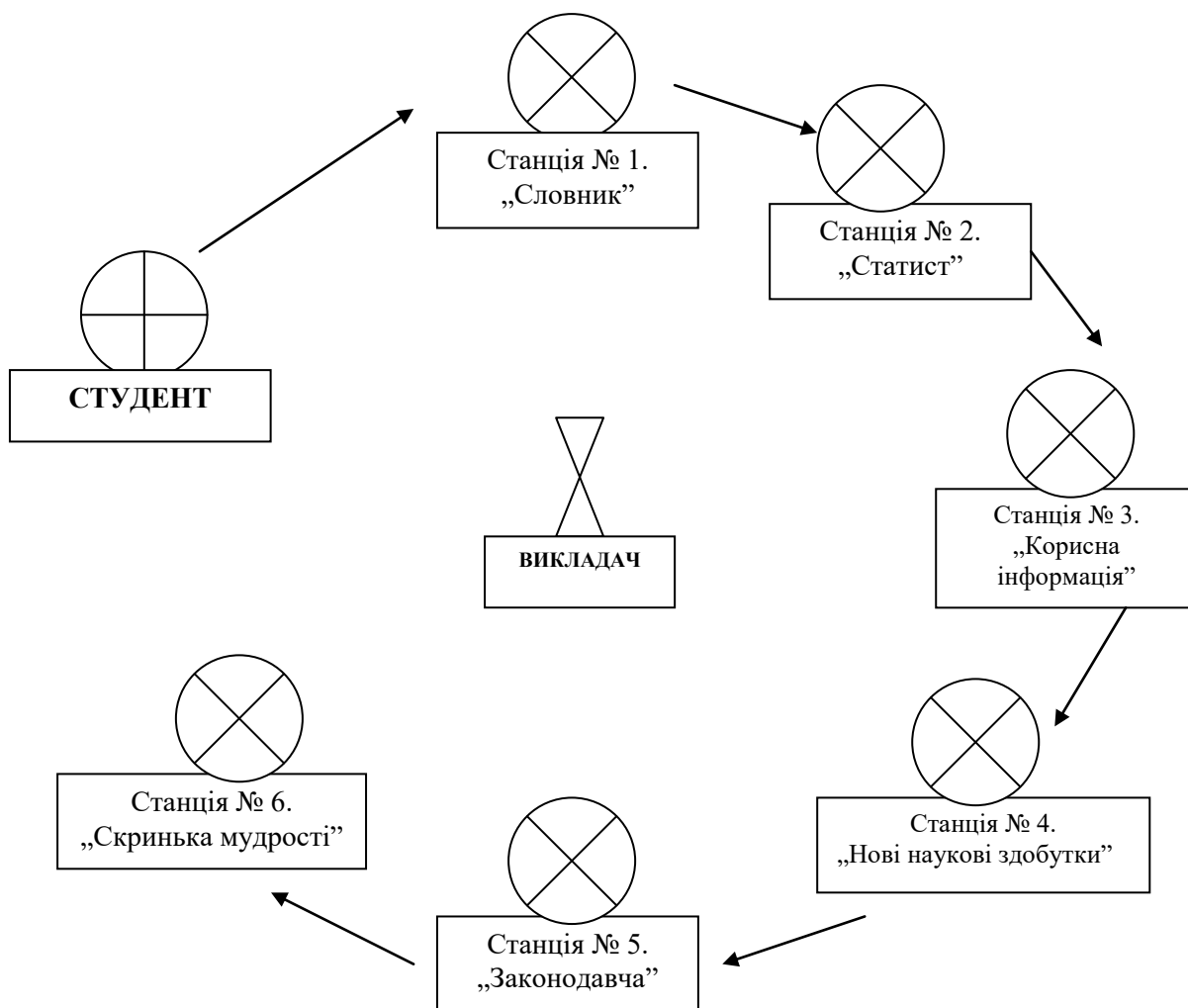

Рис. 2. Схематичне зображення алгоритму дій студентів у контексті використання методичного прийому навчання „Інтелектуальна колова підготовка”

Отже, починаючи з першої станції, студент-доповідач за допомогою студента-помічника мав швидко знайти та виписати необхідні терміни відповідно теми, яка їм пропонувалась для доповіді. Це було достатньо важливо, оскільки запропоновані викладачем теми передбачали новий матеріал, де у самій назві теми доповіді студенти вже могли зіштовхнутись з невідомими термінами. Крім того, студент-доповідач мав можливість повертатись декілька разів до будь-якої станції, якщо в цьому виникала

потреба. Відповідно, до станції „Словник” він міг звернутись як на початку, так і наприкінці підготовки до доповіді.

Наступна станція „Статист” передбачала матеріали зі статистичними даними з різних аспектів, що тим чи іншим чином стосуються проблеми соціального здоров'я підлітків, серед яких, наприклад, статистичні дані стосовно кількості підлітків, які є наркоманами в Україні, кількості учнів, що вживають алкогольні напої, кількості здійснених абортів дівчатами-підлітками за останні роки і т.д. Відповідно заготовлені викладачем дані, які розміщуються на станції „Статист” підбираються таким чином, щоб серед них були необхідні статистичні відомості щодо запропонованої студентів-доповідачу проблеми, яку він готує для виступу перед аудиторією.

Таким же чином викладач готує матеріали для наступної станції № 3 „Корисна інформація”. На зазначеній станції на окремих аркушах студентам пропонуються відомості, які корисно знати кожній людині взагалі та підлітку зокрема. Наприклад, „корисно знати, що аборти негативно впливають не тільки на фізичне здоров'я дівчини, але й на психічне, соціальне та духовне (пояснюється чому саме!)”. Такі відомості можуть бути з галузі психології, валеології, медицини, соціології, педагогіки тощо. Таким чином, „студент-доповідач”, а також „студент-помічник”, який знаходиться на зазначеній станції, мають вибрати найбільш доцільне та корисне відповідно запропонованої викладачем теми доповіді.

Станція № 4 „Нові наукові здобутки” передбачала наявність періодичних джерел (наукових журналів, газет, збірників наукових праць і т.д.), у яких поміщались нові наукові підходи переважно педагогів, соціологів та психологів щодо вирішення проблем, пов'язаних з формуванням соціального здоров'я підлітків.

П'ята станція „Законодавча” передбачала наявність роздрукованих законодавчих (нормативно-правових) документів або окремих їх частин, які стосувались проблем формування соціального здоров'я. Підготовка на даній

станції вимагає більше часу й була дещо складнішою, оскільки передбачає відповідно більш складну для сприйняття інформацію.

Нарешті, остання шоста станція „Скринька мудрості” містила брошури з мудрими висловами, „крилатими фразами”. Серед сукупності здобутих людством афоризмів, починаючи з часів античності, накопичилось багато таких, що достатньо корисно пам'ятати кожній людині. Таким чином, „студентові-доповідачеві” сумісно зі „студентом-помічником” шостої станції потрібно було вибрати один або декілька найбільш влучних афоризмів, які б найбільш вдало закінчували конкретну доповідь та допомагали б таким чином більш глибоко замислитись над почутим.

Оскільки „студенти-помічники”, які на початку проведення заняття розміщуються за своїми станціями разом зі „студентом-доповідачем”, знайомляться з темою доповіді, що пропонується, таким чином, поки „студент-доповідач” починає роботу на першій станції, інші студенти, які знаходяться на 2,3,4 та 6 станціях можуть працювати з матеріалом, прагнучи допомогти представникові своєї мікрогрупи.

Отже, не зважаючи на те, що проведення заняття зі застосуванням методичного прийому „Інтелектуальна колова підготовка” не вимагало від студентів відвідування бібліотек та пошуку необхідної інформації в мережі Інтернет, а відбувалось це, переважно, за допомогою викладача (що вимагало від нього значних труднощів та часу на підготовку такого заняття) і, відповідно, діяльність студента при підготовці до доповіді певним чином можна розцінювати як частково пасивну. Проведення заняття у вигляді колової підготовки мало свою важливу практичну цінність. Така цінність обумовлювалась наступним: по-перше, студенти, проходячи підготовку до доповіді за допомогою помічників по станціях (колу), мали можливість переконатись у багатогранності проблеми соціального здоров'я підлітків, по-друге, майбутні учителі вчилися обирати найбільш цікаву та корисну інформацію для доповідей у контексті виховання соціально здорових учнів, що, безумовно, сприяло формуванню у них необхідних умінь для проведення

у майбутній професійній діяльності доповідей у позанавчальний час; по-третє, набуття нової, цікавої інформації з питань соціального здоров'я підлітків, у свою чергу, сприяло також підвищенню у студентів мотивації до виховання у майбутній професійній діяльності соціально здорових учнів.

Без сумніву, пошук нових форм і методів навчання є надзвичайно значущою проблемою в ракурсі підвищення рівня оволодіння кожним конкретним студентом (майбутнім учителем) сукупністю необхідних знань, умінь та навичок. Між тим, не менш важливим питанням, на наш погляд, є пошук нових підходів щодо оцінювання знань майбутніх учителів в сфері майбутньої педагогічної діяльності. Специфіка педагогічної діяльності, до якої протягом навчання у ВНЗ і готують майбутніх учителів, спонукає до пошуку нестандартних підходів щодо оцінювання рівня знань останніх, як по відношенню до конкретної теми навчального предмету, так й стосовно сукупності тем, модуля тощо. Як відомо, у теперішній час серед найбільш дієвих видів оцінювання знань студентів є поточний контроль (опитування студентів, виконання майбутніми учителями індивідуальних завдань у процесі семінарських занять тощо), контроль самостійної роботи (КСР) та, звичайно ж, написання контрольних модульних робіт (модульний контроль). Ми не ставимо за мету перелічувати переваги діючої нині накопичувальної системи балів й, відповідно, оцінення рівня підготовленості майбутніх учителів порівняно з тим як це відбувалось у радянські часи, в тому числі й у контексті зменшення психоемоційного навантаження на студентів. Переваги очевидні на користь нині існуючої системи оцінювання. Між тим, на наш погляд, доцільною залишається потреба здійснення пошуку таких підходів до оцінювання студентів (в межах теми, сукупності тем, модуля тощо) які, по-перше, давали б більше можливостей майбутнім учителям розкритися не тільки в контексті висловлення власної думки (чи позиції) з будь якого питання, особливо що стосується навчання та виховання шкільної молоді, але й сприяло б розвитку стратегічного мислення, по-друге, забезпечувало б відчуття кожним студентом командного „духу”, підвищувало власну

відповідальність за себе та своїх товаришів по команді, по-третє, шляхом долучення студентів до ігрової діяльності сприяло б зменшенню на цьому фоні стресового фактору та, відповідно, збереженню психічного здоров'я майбутніх учителів. Крім того, якщо мова стосується оцінення студентів з конкретної теми, на наш погляд, виправдано шукати такі підходи, при яких можна було б не тільки виявляти рівень знань конкретного студента але й сприяти їх зміцненню.

Даний підхід до оцінення знань студентів можна використовувати як в межах конкретної теми так і сукупності тем з того чи іншого предмету. Пропонований нами підхід до оцінювання знань „інтелектуальна дуель” виокремлюємо як самостійний (авторський), хоча його певним чином можна вважати модифікацією „Синон-методу”, суть якого полягає у виявленні емоційної стійкості студента, котрий розмішується перед іншими студентами й має відповідати на провокаційні питання, „ударяючи” по його найбільш чутливих місцях, зберігаючи при цьому емоційну рівновагу, що, певним чином, може свідчити про готовність студента до взаємодії з людьми в ролі керівника трудового колективу або його члена [4, с. 318-324]. Відмінність виду оцінювання „інтелектуальна дуель” від синон-методу полягає в тому, що він, по-перше, не передбачає емоційного випробовування окремого студента в тому вигляді як це відбувається за вимогами синон-методу, по-друге, у даному випадку для студентів створюються рівні умови, у яких вони опиняються, по-третє, основна увага оцінювання зосереджується на закріпленні отриманих раніше знань завдяки максимальній активізації студентів у нестандартних умовах, по-четверте, запропонований підхід до оцінювання також передбачає командні дії (тобто „відчуття плеча”), а не навпаки, що пропонується синон-методом (де всі студенти наступають на одного). Даний вид оцінювання можна застосовувати в двох варіантах (I варіант – спрощений, II варіант – ускладнений), що здійснюються в ігровій формі.

Привила „гри” (відповідно I варіанту оцінювання) полягають у наступному. Після розподілу студентів на дві команди від кожної команди студенти делегують по одному студенту, який візьме участь в інтелектуальній дуелі зі своїм „ві за ві”. Зазначений вид оцінювання корисно застосовувати в межах будь-якого предмету, бажано після вивчення теми, коли студенти мали можливість вже отримати певний обсяг інформації із конкретного предмету. Важливо зауважити, що участь у інтелектуальній дуелі приймають по черзі усі студенти.

Студенти, які вийшли на „інтелектуальну дуель”, сідають один перед одним на стільці (або, якщо є можливість, стають за кафедри (трибуни). Кожен з дуелянтів по черзі задає один одному питання відповідно навчального матеріалу, який пропонувався студентам протягом вивчення теми чи сукупності тем (як на лекційних та семінарських заняттях, так і відповідно матеріалу, який мав бути засвоєний студентами самостійно). Кожна відповідь на питання оцінюється по десятибальній шкалі спеціально обраними експертами (тобто кращими студентами та відповідно викладачем, склад яких у загальній кількості має бути не менш трьох чоловік, при цьому викладач лише слідкує, щоб при виставленні балів не було зверхності до кожного окремого студента, який надає відповідь на поставлене йому питання). Завдання кожного студента полягає в тому, щоб задати питання, на яке його „ві за ві” не зміг би відповісти, або дати неправильну (чи неповну) відповідь і набрати якомога менше балів. Таким чином, кожен із дуелянтів задає одне одному по черзі від одного і більше питань (в залежності від того, скільки часу виділяється викладачем на застосування запропонованого підходу). Для того, щоб інші представники обох команд глибше занурювались у заняття, кожному із дуелянтів надається право на одну підказку від представників своєї команди. Але таку підказку має надати тільки той студент, на якого випав вибір за випадковим жеребкуванням. Наприклад, усі представники команди обирають собі порядковий номер від одного і до, у залежності від того, скільки студентів у команді. Таким

чином, дуелянт, який потребує допомоги у спеціальному кошику (сумці і т.д.) із заплющеними очима обирає аркуш, на якому зображений номер. Відповідно, дуелянту може надати підказку тільки студент (представник його команди), який за заздалегідь обраним номером відповідає витягнутому дуелянтом номеру з кошику. Такий підхід вимагає обов'язковості (готовності) від усіх без виключення студентів, оскільки не володіючи навчальним матеріалом, студент може підвести всю команду. Саме у зв'язку з вищезазначеним, про проведення оцінювання знань у такому вигляді викладач оголошує студентам заздалегідь, що, у свою чергу, збуджує відчуття відповідальності навіть у тих студентів, які не відрізнялись прагненням до навчання.

Важливо зауважити, що студент, котрий надає допомогу, також оцінюється експертами, тільки максимальна кількість балів у даному випадку становить не більше семи балів. Як один з варіантів, за дозволом викладача, у разі, якщо студент не може надати допомогу дуелянту зі своєї команди, йому дозволяється користуватись конспектами або навчально-методичним забезпеченням (лекційні матеріали, книга, навчальний посібник, словник тощо). Але, по-перше, це повинно відбуватись за вкрай незначний проміжок часу (наприклад 30-45 секунд), по-друге, така підказка оцінюється від максимальної – 4 бали.

Це необхідно для того, щоб повністю занурювались у сам процес не тільки відмінники, але й усі без виключення студенти на основі розуміння, що саме від них багато в чому може залежати перемога своєї команди, яка обов'язково має бути нагороджена більш високими оцінками.

II варіант запропонованого нами підходу щодо оцінювання знань студентів є дещо складнішим й вимагає від студентів стратегічного мислення яке, на наш погляд, є також важливим для студентів у контексті формування соціального здоров'я підлітків у майбутній професійній діяльності, оскільки планування заходів, змісту бесід для розмов з підлітком на делікатні теми, їх батьками та керівництвом загальноосвітнього навчального закладу й інших

соціальних інститутів зі спрямованістю на виховання соціально здорових підлітків часто вимагає саме стратегічного) мислення.

У даному випадку кожній з команд надається „банк” у розмірі, наприклад, - 200 балів. Перед тим, як було озвучено питання (умовно обзначимо учасників дуелі: дуелянт - I та дуелянт - II) дуелянт I починає торг з його „ві за ві”. Суть торгу полягає у наступному: наприклад, дуелянт I починає зі слів „ставлю 10 балів, що мій „ві за ві” не дасть повної відповіді (або взагалі не зможе відповісти) на поставлене мною питання”. При цьому важливо зазначити, що вартість ставки може визначатись індивідуально в залежності наскільки складне пропонується питання. У той час, дуелянт II, ще до того, як йому (дуелянт I) озвучить питання, має прийняти або не прийняти ставку. У разі прийняття дуелянтом II ставки й надання відповіді на питання ставка подвоюється (тобто становить 20 балів, які переходить до команди дуелянта II). Якщо дуелянт II не приймає запропоновану ставку, його команда автоматично втрачає половину від зробленої ставки, не почувши питання (якщо первинна ставка була 10 балів, то відповідно команда дуелянта, що відмовився відповідати, втрачає 5 балів). У разі, якщо ставка приймається, а відповіді на поставлене питання немає або вона є неповною в залежності від того на, що була зроблена ставка дуелянта I, його команда отримує 10 балів, а також право на наступне питання, оскільки відповідно другого варіанту запропонованого нами підходу право на питання до дуелянта протилежної команди отримується в разі надання відповіді на поставлене питання його „ві за ві”.

Оскільки відповідно зазначених правил гри стратегічно вигідно першому задавати питання, на початку гри починає задавати питання представник тієї команди, яка, наприклад, перша відповідь на будь-яке поставлене питання викладачем відповідно отриманого раніше навчального матеріалу.

Як і у попередньому випадку, в той час як учасники вступають у інтелектуальний двобій, інші представники команд також мають можливість

активно брати участь у грі. Так у разі, якщо один з дуелянтів не відповідає на поставлене йому питання, будь-хто з представників його команди може подвоїти ставку (при згоді дуелянта, який пропонував питання) і спробувати надати відповідь за нього. У разі, якщо представник команди відповідає правильно, подвоєна ставка може переходити в особистий рахунок представника команди (резерв команди), який він зможе використати в потрібний час. Якщо представник команди відповідає неправильно, дуелянт, який пропонував питання, повинен ще вдвічі підвищити ставку (що буде становити вже 40 балів) і відповісти сам на поставлене ним питання. *Це є обов'язковим.* Якщо відповідь є неточною або невірною взагалі, усі бали переходять до протилежної команди. Це, у свою чергу, по-перше, може слугувати стримуючим фактором дуелянта, який прагне задати першим найскладніше питання, і сам не може правильно й повно відповісти на нього, оскільки в такому разі вся його команда може втратити у чотири рази більше, аніж була першочергова ставка (10 балів).

Як видно, другий варіант запропонованого нами підходу до оцінювання є дещо складнішим й вимагає, по-перше, гарної підготовленості самого викладача (уміти чітко роз'яснити правила гри); по-друге, максимальної включеності у заняття усіх студентів, оскільки треба не тільки обдумати, які питання поставити супернику, але й добре зважити чи зможе він сам відповісти на поставлене питання й не втратити бали, які належать усій команді тощо. Наприкінці зазначимо, що викладач може обрати як саме має відбуватись оцінення рівня знань студентів чи всієї команди в цілому (у залежності виграла вона чи програла), чи за сумою балів, які набрав кожен окремий студент в ході інтелектуальної дуелі.

Впровадження в практику підготовки студентів педагогічних спеціальностей авторського підходу „інтелектуальна дуель” щодо оцінювання рівня їх знань в сфері формування соціального здоров'я школярів, дозволяє констатувати, що даний підхід хоча й має певні недоліки (серед яких втрата часу на обмірковування студентами стратегії своїх

питань), в цілому засвідчив сукупність позитивних сторін, серед яких: розвиток стратегічного мислення, відчуття командної взаємодії студентів, підвищення відповідальності за рівень власної підготовленості в межах теми чи сукупності тем, зміцнення знань, зменшення стресового фактору, зниження психоемоційного навантаження на кожного окремого студента та, як наслідок, збереження психічного здоров'я майбутніх учителів тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що відповідно педагогічної технології професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я сучасних підлітків (її процесуальної складової), по-перше, при викладанні фахових дисциплін доцільно застосовувати не тільки активні та інтерактивні форми і методи навчання (серед яких лекція-дискусія, „круглий стіл”, „термінологічне доміно”, лекція-прес-конференція, лекція-консультація, проблемна лекція, метод синектики; мозковий штурм, дидактичні ігри, аналіз проблемних ситуацій, кейс-метод, метод „займи позицію”, твір-роздум, метод ток-шоу, метод рольового моделювання педагогічних ситуацій, метод проектування, мікровикладання, твір-роздум, ділова гра тощо), але й розробляти нові методи та прийоми навчання (як додаткові), з урахуванням специфіки зазначеної проблеми. По-друге, при розробці дидактичного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків (а саме розробці нових методів та прийомів навчання) важливо враховувати щоб:

- а) озброєння студентів необхідними теоретичними знаннями відбувалось зі спрямованістю на оптимізацію інтелектуального навантаження та підвищення якості засвоєння навчального матеріалу;
- б) оволодіння майбутніх учителів відповідними вміннями та професійно важливими якостями в рамках запропонованих авторських методів та прийомів навчання здійснювалось за рахунок переважно творчої діяльності студентів;
- в) розробка методів та прийомів навчання повинна відбуватись з орієнтацією на залучення до навчального процесу максимальної кількості студентів.

Список використаної літератури

1. **Исаев И. Ф.** Теория и практика формирования педагогической культуры преподавателя высшей школы / И. Ф. Исаев / Белгород, 1993. – 268 с.
2. **Завалевська О. В.** Використання інтерактивних методів навчання як одна з педагогічних умов формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців / О. В. Завалевська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 7. – С. 58 – 61.
3. **Пехота О. М.** Особистісне орієнтоване навчання: підготовка вчителя / О. М. Пехота, А. М. Старєва. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 272 с.
4. **Туркот Т. І.** Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Туркот.– К. : Кондор, 2011. – 628 с.
5. **Інтерактивні методи навчання** : Навч. посібник. / За заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.
6. **Харченко С. Я.** Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика : монографія / С. Я. Харченко. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 320 с.
7. **Adam R.** The Process of Educational Innovation / R. Adam, D. Chen. – Lnd., 1991. – 354 p.
8. **Naish M.** Teacher Education Today / M. Naish // Initial Teacher Education. – L. : Kogan Page, 2002. – P. 25 – 47.

Відомості про автора

Бабич Вячеслав Іванович – д.п.н, доцент кафедри олімпійського та професійного спорту ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.